

**PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA**

PLATAFORMA PER LA LLENGUA

**CONCLUSIONS DEL TREBALL
SOBRE EL CINEMA I LA LLENGUA
CATALANA**

ADHESIONS

Acció Cultural del País Valencià
Associació de Cantants i Intèrprets Professionals en Llengua Catalana(ACIC)
Àreavisual
Associació d'Editors en llengua catalana
Associació per la Llengua
Associació d'Escriptors
Associació Catalana de Comunicació y RP
Associació d'Actors i Directors Professionals de Catalunya (AADPC).
Ateneu Barcelonès
Casal Lambda (festival cinema)
Cia. De teatre Pocaconya
Cinema Truffaut (Girona)
Col·legi de periodistes de Catalunya
Col·legi de Directors de Cinema de Catalunya
Comissions Obreres (CCOO)
Consell Superior de Comunicació i Relacions Públiques
Convergència Democràtica de Catalunya
Esquerra Republicana de Catalunya
Escola Superior de Cinema i Audiovisuals de Catalunya(ESCAC)
Federació d'Organitzacions per la Llengua
Federació d'Entitats excursionistes de Catalunya (FEEC)
Federació catalana de Cineclubs
Foment de les Arts Decoratives (FAD)
Fundació pel foment de la Comunicació i el desenvolupament
Futbol Club Barcelona
Hangar
Iniciativa per Catalunya
Institut Joan Lluís Vives
Institut del Teatre
Intersindical-CSC
Joves de Mallorca per la Llengua

La Xarxa

Obra Cultural Balear

Òmnium Cultural

Organització de consumidors i usuaris de Catalunya (OCUC)

Plataforma per la Llengua

Revista Llengua Nacional

Unió Democràtica de Catalunya

Unió General de Treballadors (UGT)

Universitat Autònoma de Barcelona

Universitat de Barcelona

Universitat Catalana d'Estiu

Universitat de les Illes Balears

Universitat Internacional de Catalunya

Universitats Pompeu Fabra

Universitat de Girona

Universitat Ramon Llull

Universitat Rovira i Virgili

Ustec

INTRODUCCIÓ

Aquest treball ha estat promogut per la Plataforma per la Llengua, i té les adhesions especificades més amunt. L'opuscle que presentem forma part d'un informe més ampli i que ens servirà d'eina de treball.

Aquest informe ha estat elaborat per: Joaquim Romaguera i Ramió, Josep Mª López Llaví i Carles Còdol i Soler.

HOM CONSTATA

Quant a la producció

- Catalunya és una de les poques nacions sense estat d'Europa que ha tingut una producció cinematogràfica pròpia des de 1897. Malgrat això, la major part dels productes d'aquesta indústria no han estat històricament rodats en llengua catalana, ni ho són actualment més que en una petita part.
- Els films que a l'actualitat es roden a Catalunya, incloent-ne molts d'autors catalans, produïts per empreses d'aquí o en coproducció amb altres de dins o de fora de l'Estat espanyol, són filmats sovint, que no sempre, en llengua castellana o anglesa per exigència d'aquestes productores.
- En els casos en què se'n comercialitza una versió en català, és amb l'ajut que la Generalitat concedeix al doblatge i al tiratge de les còpies. Sovint els productors només s'hi avenen per tal d'accedir a aquest ajut, que els és beneficiós per a l'explotació global del film. A l'hora de l'estrena, però, en la gran majoria de casos, tot el material de promoció i publicitari és en castellà (com a màxim, amb la inclusió d'una franja explicitant "També en català"), alhora que les còpies en llengua catalana són objecte d'una distribució molt més limitada que les altres.
- Quan els ajuntaments catalans (directament o a través d'entitats parapúbliques) autoritzen i faciliten en els seus termes municipals el rodatge de films estrangers no tenen cura de negociar, ni tan sols en les coproduccions amb participació catalana, que se'n realitzi una còpia parlada o subtítulada en la nostra llengua.
- Les escoles de cinematografia i les facultats de ciències de la comunicació de Catalunya roden la majoria dels seus treballs en castellà o en anglès i pràcticament ignoren o releguen la llengua del país.

Doblatge i subtítulat

- Només un 10% aproximat de l'oferta cinematogràfica en nombre de títols disposa de doblatge al català. Quant al subtítulat, són comptats els films que ho han estat i moltes temporades no n'hi ha cap.

- En els casos en què es disposa de versió catalana, la proporció de còpies respecte de les castellanes és molt baixa. En són excepció només els films infantils importats per Drac Màgic, malauradament de difusió comercial molt escassa, en general limitada a una sala a Barcelona ciutat. Són molt poques la resta de pel·lícules que a Catalunya han estat estrenades únicament en català, cas de Luk Internacional.
- Els ciutadans i ciutadanes de Catalunya han de pagar-se el doblatge o subtitulat en la llengua pròpia del país, que és finançada amb diners de la Generalitat. Es tracta d'una problemàtica que no pateixen els ciutadans espanyols ni de la resta de països, en què les versions en els seus idiomes les paguen les productores o distribuïdores corresponents. Aquest fet constitueix un greuge comparatiu i una situació de desigualtat dels ciutadans i ciutadanes davant la llei.
- La Generalitat de Catalunya, que assumeix el finançament dels doblatges i subtitulats d'algunes pel·lícules al català, no pot decidir ni els títols ni la seva distribució, sinó que ho fan les companyies productores o distribuïdores, en la seva majoria multinacionals. Així es dona el cas que no accedeixen a la versió catalana ni moltes de les produccions destinades al gran públic, ni pràcticament cap dels films d'especial qualitat que s'estrenen generalment subtitulats i amb destinació a un segment d'espectadors més exigent.

Distribució, exhibició i publicitat

- Tota la publicitat de les pel·lícules és feta en llengua castellana, ignorant la catalana encara que n'existeixi la versió, gairebé sempre subvencionada. Cal tenir present l'incompliment que això suposa de l'article 35 de la llei de política lingüística (**1/1998, 1 de gener**), segons el qual "El Govern de la Generalitat i els ens locals han d'afavorir, estimular i fomentar amb mesures adequades l'ús del català en la publicitat, especialment la de la via pública, amb l'objectiu que sigui la llengua normal en el sector".
- Els programes de mà d'aquelles sales d'exhibició que n'editen, tret de comptades excepcions i en molt pocs títols, són també disponibles només en castellà.
- A la premsa, les cartelleres i la publicitat, costa molt de descobrir quins són els títols doblats al català i, fins i tot, saber en quines sales es pot veure aquesta versió. A més, els espais específics destinats a anunciar el cinema en català, pràcticament sempre, han estat pagats per la Direcció General de Política Lingüística.
- Les pel·lícules, quan no se'n manté el títol en anglès, s'intitulen per norma en castellà, tot i que n'hi hagi versió catalana. Els mitjans de comunicació i fins i tot la crítica utilitzen generalment el nom corresponent a la versió castellana.

- Pel que fa als films de producció catalana, un 74% han estat més rendibles en la versió en català i un 26%, en la castellana. Quant a les produccions estrangeres, és més rendible la castellana (14% del català enfront d'un 86% del castellà¹), però cal tenir en compte que la distribució ha estat totalment desigual en el nombre de còpies, de poblacions, de sales i d'horaris en què han estat estrenades i projectades. El mateix succeeix en el pes del factor publicitari.
- Algunes pel·lícules catalanes amb versió doblada o subtitulada al català s'estrenen només en castellà a bona part dels Països Catalans, especialment a les Illes Balears i al País Valencià, així com a Andorra.
- El 2002 a Catalunya hi va haver un increment del 16% entre els espectadors de cinema en català: 807.000 persones van veure films doblats al català; 83.555, films de producció catalana parlats en català; i 15.000, en versió original subtitulada en català.
- El nombre de còpies en català i castellà és comparativament desproporcionat. En canvi, si ens fixem en la rendibilitat, en termes relatius, la desproporció no és tan gran.
- Amb freqüència, les versions catalanes s'exhibeixen en sales poc cèntriques, en horaris dolents (almenys a partir de la segona setmana) i sempre durant un període més breu que les castellanques. Aquest darrer punt és un element que encara és esgrimit per distribuïdors i exhibidors, interessats a demostrar que l'exhibició en català no surt a compte.
- Els grans complexos cinematogràfics projecten molt poc les versions catalanes. Aquestes no arriben mai o gairebé mai a les ciutats de la conurbació industrial de Barcelona, amb un alt percentatge de població d'origen no catalanoparlant, per a qui la llengua del cinema segueix essent, doncs, el castellà.
- L'exhibició de còpies doblades al català és encara molt menor a les Illes Balears, malgrat l'existència d'un conveni a aquests efectes signat entre el seu Govern i el de Catalunya.
- La situació s'agreuja al País Valencià, on les grans distribuïdores cinematogràfiques posseeixen delegacions pròpies diferents de la de Barcelona, que opera a Catalunya i a les Illes. Aquestes delegacions rebutgen sistemàticament la distribució i l'exhibició de les còpies en versió catalana, ja sigui per temor a un rendiment comercial menor o per rebuig ideològic.

1: Films de producció catalana que s'han estrenat tant en català com en castellà del 1999 al 2002. La rendibilitat s'ha calculat de la següent manera: el nombre de còpies en català i en castellà dividit pel nombre d'espectadors en cada cas.

- En el platet positiu de la balança tenim l'Ímax Port Vell de Barcelona, que projecta el 50% de les còpies en català i el 50%, en castellà. Això és tant més rellevant que aquesta sala només rep ajuts de Política Lingüística per a la traducció, no per al que és més costós: el doblatge i el tiratge de còpies.
- Són molts els films catalans que en certàmens espanyols o forans, i fins i tot en alguns festivals dels Països Catalans, han estat projectats en espanyol. En força casos s'ha esgrimit l'argument incontestable que aquests films ja hi havien estat rodats i que un festival no pot projectar versions doblades. En aquest cas, la responsabilitat parteix ja de l'inici de la producció de la pel·lícula. D'una banda, sembla innegable que molts professionals del ram no tenen uns mínims de sensibilitat lingüística, i de l'altra, que, pressionats o no pels coproductors, volen productes *internacionals*.
- Referint-nos encara als festivals que se celebren en terres de parla catalana (inclòs l'anomenat Festival Internacional de Cinema de Catalunya, de Sitges, des de l'edició del 2002), gran part dels subtítolats de les pel·lícules estrangeres projectades són en castellà i en anglès, o només en castellà, tot i tenir una elevada subvenció de la Generalitat de Catalunya.
- Es dóna la circumstància que alguns cineclubs, entitats culturals i centres educatius exhibeixen els films en castellà, tot i haver-hi còpia en català. No sempre cal imputar-ho, però, als seus gestors: a l'hora de llogar una pel·lícula a una distribuïdora, cal deixar molt clar i insistir que se'n vol la versió catalana. Quan, com en el cas d'escoles i instituts, les projeccions són fetes en vídeo, el problema empitjora: la majoria de films que han estat exhibits *també* en català –incloent-ne alguns de catalans– no disposen de versió en la nostra llengua en aquest suport. El mateix succeeix amb els DVD, en què el català no figura entre les opcions lingüístiques d'aquest format.
- No totes les versions catalanes dels films són editades en vídeo i en DVD. En el cas del DVD la qüestió és encara més greu, pel fet que permet emmagatzemar 8 bandes d'àudio i 32 pistes subtítolades. Curiosament, en el subtítolat dels DVD, la presència del català encara és menor que la dels doblatges. Els títols dels DVD generalment són en castellà, encara que la versió original del film sigui catalana.
- Existeixen problemes greus de distribució de les versions catalanes dels DVD. Per exemple, als quioscos de Barcelona que venen el DVD *Harry Potter i la cambra secreta*, el tenen només en castellà perquè la versió catalana no els la distribueixen.

HOM PROPOSA

Producció

- Que les administracions competents estableixin mesures per tal de fomentar la producció cinematogràfica en llengua catalana a cadascun dels Països Catalans i que proporcionin tota mena de facilitats per tal d'aconseguir-ho.
- Que els ajuntaments demanin als productors corresponents que, com a mínim, es realitzi una versió doblada o subtitulada en català dels films el rodatge dels quals autoritzin en els seus municipis.
- Que les escoles de cinematografia utilitzin la llengua catalana de manera preferent a l'hora de realitzar llurs rodatges o que, com a mínim, se'n faci una versió en català i que ajudin al coneixement de la història del cinema català.

Doblatge i subtitulat

- Que les administracions públiques incentivin la producció autòctona en llengua catalana de llargs i curts metratges.
- Que es tendeixi a assegurar l'existència de versions catalanes de tots els films doblats o subtitulats que s'exhibeixen, en peu d'igualtat amb la llengua castellana.
- Que mitjançant mesures legislatives o amb la signatura d'acords estables entre les administracions competents i els distribuïdors i exhibidors, s'avanci progressivament cap a la presència de films parlats o subtitulats en català a totes les sales.
- Que es tendeixi, mitjançant acords i disposicions legislatives, a què siguin les companyies productores o distribuïdores (i no els mateixos ciutadans via administracions públiques) les que financin el doblatge i/o el subtitulat al català, i el corresponent tiratge de còpies. Així succeeix als països europeus l'idioma dels quals és oficial en el seu territori perquè és l'única forma de garantir, en l'àmbit del cinema, el compliment del principi constitucional d'igualtat dels ciutadans davant de la llei.
- Que mentre sigui la Generalitat de Catalunya la que financi la totalitat o part dels doblatges, subtitulats i tiratge de còpies, pugui ser aquesta institució (amb l'assessorament d'una comissió d'especialistes) i no pas les companyies productores o distribuïdores les que decideixin els títols a elegir de cada companyia, el nombre mínim de còpies a exhibir-ne i la seva presència territorial mínima exigible.

- Que la via desitjable i més lògica per tal d'estalviar costos és el doblatge dels films dirigits a nois i noies fins als 13 anys i el subtitulat dels adreçats als adults. Uns costos que, tanmateix, són ínfims en relació als beneficis que obtenen les grans companyies de l'explotació en sales, televisions, vídeo i DVD. Aquesta mesura sols seria acceptable, però, si s'adoptessin els mateixos criteris pel que fa a les versions al castellà.

Exhibició i publicitat

- Que s'estableixin mesures per tal de garantir que la publicitat de les pel·lícules passi a ser, com a mínim, també en català, començant pels casos dels títols dels quals existeix versió en la nostra llengua.
- Que els mitjans de comunicació especifiquin l'idioma de les versions en què són projectades les pel·lícules en les diverses sales d'exhibició i que, en el cas de pel·lícules en versió original catalana o doblades/subtitulades al català, el títol hi figuri sempre en català.
- Que TVC tingui un paper crucial en la promoció d'aquests films en els seus programes (telenotícies, espais d'entrevistes, programes de cinema, etc.).
- Que es maldi perquè tots els programes de mà de les sales d'exhibició que en facilitin siguin editats en llengua catalana.
- Que es vetlli perquè els mitjans de comunicació escrits i parlats en català utilitzin la titulació catalana dels films, en cas que existeixi, tot especificant, la premsa, el títol original entre parèntesi.
- Que la normativa assegurí a les versions catalanes el mateix tracte legal d'exhibició que a les castellanes, és a dir: estrena simultània, projecció en tots els horaris mentre s'hi mantingui en castellà, i exhibició de la versió catalana com a mínim durant el mateix període de temps en què s'exhibeixi l'altra.
- Que s'empregui una campanya de conscienciació per tal que els cineclubs i entitats culturals projectin les versions originals subtitulades en català de les pel·lícules, en tots els casos en què n'existeixin, i que, quan hagin de recórrer a versions doblades, sempre donin prioritat a les catalanes.
- Que en les projeccions en instituts d'ensenyament secundari, facultats i escoles de cinema, així com en aquelles organitzades o promogudes per les administracions, s'estableixin mesures de compliment obligatori per tal que hagin de projectar-se sempre les versions subtitulades al català, en el cas que n'existeixin. Igualment, quan per algun motiu s'hagi de recórrer a versions doblades, cal que s'utilitzin les parlades en català, si n'hi ha. En aquest sentit, s'han d'accelerar les negociacions per tal que, també en aquests casos, es pugui recórrer als doblatges i subtitulats de Televisió de Catalunya. També, quan no existeixi versió catalana, cal afavorir que es pugui disposar de la

traducció i el subtítulat electrònic, sempre que l'abast de la projecció així ho permeti, tal i com ja es fa habitualment a la seu central de la Filmoteca de la Generalitat de Catalunya i a les seves seus a comarques.

- Que als cinemes del País Valencià, de les Illes Balears i d'Andorra les pel·lícules catalanes doblades o subtítulades al català s'hi estrenin en aquesta llengua.
- Que els beneficiaris de les ajudes per al doblatge o subtítulat en català es comprometin a distribuir aquestes còpies també al País Valencià, a les Illes Balears i a Andorra.
- Que l'administració i els productors garanteixin que els films rodats en llengua catalana seran anunciats i projectats sempre en català a tots els certàmens i festivals i a totes les cinemateques, començant òbviament pels festivals i filmoteques ubicats en terres de parla catalana.
- Que aquelles altres pel·lícules produïdes o coproduïdes a Catalunya però rodades i sonoritzades inicialment en una llengua distinta a la nostra (sigui quina sigui), si pretenen accedir als ajuts institucionals –que cal incrementar- a la promoció i exhibició, hagin de comptar amb versió subtítulada o doblada al català. Igualment, ha de promoure's que a Catalunya siguin estrenades, com a mínim, en paritat amb la versió castellana. Quant a la seva projecció en festivals, certàmens o cinemateques de terres de parla catalana, cal que sigui exhibida la versió original subtítulada, com a mínim, en català.
- Que s'estableixin mesures per tal que tots els films rodats en llengua catalana hi tinguin la seva corresponent explotació en vídeo i en DVD. Independentment de quina sigui la seva procedència, totes les pel·lícules que hagin rebut ajuts al doblatge i/o el subtítulat en català, han de comptar també amb aquesta versió en la seva explotació en els formats esmentats. En tots dos casos, els títols i la publicitat també ho hauran de reflectir.

Plataforma per la Llengua

Diputació 276, planta baixa

08009 Barcelona

Tel 933211803

info@plataforma-llengua.cat

www.plataforma-llengua.cat